

INCERTITUDINEA ȘI RISCUL ÎN CADRUL ECONOMIEI DE PIAȚĂ

Elena BODIU, Valentina CHILDESCU

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Conținutul acestui articol va confirma influența incertitudinii și riscului în cadrul economiei de piață, atât la nivel global cât și național, ca principalii factori ce impun inovativitatea și dinamica decizională a agentului economic actual. Scopul principal urmărit este de a identifica metodele esențiale de combatere sau cel puțin de minimizare a efectului de incertitudine și risc asupra agentului economic.

Cuvinte cheie: economie de piață, incertitudine, risc, riscul pur, risc speculativ, riscul de neplată, riscul pentru inovație, risc economic.

Economia de piață este o formă modernă de organizare a activității economice, în cadrul căreia oamenii acționează în mod liber, autonom și eficient, în concordanță cu regulile dinamice ale pieții. Acest lucru face posibilă valorificarea eficientă a resurselor existente pentru satisfacerea nevoilor nelimitate ale oamenilor. Activitatea economică se desfășoară în timp și spațiu, atât timpul cât și spațiul sînt relativ dificil de controlat și stăpînit, fiind ambele mai puțin transparente. Dimensiunile timpului și spațiului și transparența redusă generează risc și nasc fenomenul de incertitudine. Definierea și evaluarea riscului și incertitudinii și modul în care aceste concepții influențează deciziile economice: riscul implică dispersia rezultatelor posibile față de media acestora în sens pozitiv (câștiguri relative), cât și în sens negativ (pierderi relative), din aceste considerente riscul poate fi definit ca posibilitatea unor rezultate favorabile sau nefavorabile.

Economia cunoaște toate nivelele de incertitudine și risc, și orice agent economic este subordonat riscului și incertitudinii. Pe măsură ce economia este mai fluidă, riscul și incertitudinea devin mai fluente, mai presante. Economia actuală, națională și globală sînt puternic dominate de influența incertitudinii și riscului. Incertitudinea și riscul sunt categorii ale economiei care exprimă pe de o parte gradul de stăpînire a fenomenelor economice de către oameni, este o stare de nesiguranță cu privire la viitor care este dominantă de: caracterul imprevizibil al procesului economic; de cunoașterea insuficientă a procesului economic. Incertitudinea se referă la nesiguranța rezultatelor unei acțiuni în domeniul economic. Această nesiguranță este cu atât mai mare cu cât fenomenele economice sunt dominate de procesele naturale.

Riscul se caracterizează prin posibilitatea descrierii unei legi de probabilitate pentru rezultatele scontate. Riscul este un eveniment nesigur și posibil care poate cauza o pagubă. Riscul are diferite grade de manifestare:

- **la nivel microeconomic:**

- *riscul pur* – este un fenomen accidental, adică e probabil ca cineva să piardă oricum;
- *riscul speculativ* – are 2 laturi: posibilitatea câștigului și posibilitatea pierderii (este caracteristic piețelor financiare, speculațiilor de burse, cumpărării de bunuri);
- *riscul de neplată* – este fenomenul de insolvabilitate (incapacitate de plată), care apare în urma unui faliment (riscul de faliment trebuie preîntîmpinat prin nivelul profitului obținut și planificarea unui nivel al profitului);
- *riscul pentru inovație* – este caracteristic pentru implementarea noilor tehnici de producere și realizare definite în urma unei cercetări științifice în domeniul economiei.

- **la nivel macroeconomic:**

- *risc social* – aparține mișcărilor sociale grave, revoluții;
- *risc politic* – semnifică instabilitatea politică a unui stat, schimbări de guvern, lideri politici;
- *risc economic* – sugerează apariția unor mari dezechilibre interne în buget extern, cînd balanța de plăți nu mai corespunde statutului economic a statului respectiv.

Toate aceste tipuri de riscuri se includ într-un tot întreg ce poartă denumirea de risc de țară. Este un concept utilizat de F.M.I., Banca Mondială și U.E., care constă în manifestarea concomitentă a riscului economic cu cel social, politic. Riscul de țară stă la originea atractivității sau neatractivității economice a unui stat. Atractivitatea economică constă în conturarea unor indicatori care stimulează investițiile externe și dezvoltarea relațiilor comerciale ale unui stat.

În prezent lumea afacerilor se confruntă cu o serie de tendințe noi, ca apariția de noi modele de afaceri, ce au ca efect creșterea exigențelor consumatorilor față de calitatea produselor și serviciilor, clientul actual

este un client modern, educat, informat, asigurat și protejat, care dorește o mai mare calitate și un raport just calitate-preț, acest fenomen fiind definit ca creștere a competitivității și concurenței, de aici și generează procesul de instituționalizare a inovării, care se caracterizează prin apariția de noi produse și servicii, precum și prin îmbunătățirea celor existente, astfel se determină o economie în continuă mișcare, în care continuitatea înregistrează puncte de inflexiune, de discontinuitate, de mișcări mai numeroase, mai accelerate, de schimbări care cunosc amplitudini și profunzimi neatinse (modificări legislative, crize valutare, financiare și economice, crize social-politice sau chiar conflicte militare). De aici și reese necesitatea de a le identifica și a le anticipa, de a crește viteza direcției decizionale, ulterior și apare ideea implementării fenomenului de risc, ca o oportunitate pentru tendința și atingerea punctului forte în activitatea economică inovativă.

Principalele surse de factori de risc pentru buna derulare a unei afaceri sunt:conjunctura economică și politică, națională și internațională; specificul activității întreprinderii și poziția acesteia pe piață; relațiile cu partenerii de afacere interni și externi, client, furnizor, concurent, banca comercială și alte instituții.

Implementarea noilor tehnologii informaționale impun necesitatea cunoașterii tuturor surselor generatoare de profituri cu un risc admisibil o modalitate ar fi investirea capitalului propriu sau împrumutat în titlurile financiare diversificate, astfel încât, în timp ce un titlu comportă rentabilitatea și riscuri înalte, altele, ca o compensare a primelor, pot fi purtătoare de rentabilitate și risc mai redus, adică pierderea unuia poate fi compensată prin câștigurile celorlalte; un titlu riscant este egal cu mai multe titluri mai puțin riscante.

Lumea în care trăim este obsedată de riscuri. Marile și legendarele afaceri au fost construite, aproape fără excepție, pe riscuri, o variabilă de care trebuie să se țină seama , nefiind posibilă suprimarea ei. Ar fi o greșeală aceea de a nu recunoaște că riscurile există sau eliminarea totală a acestora, dar pe de altă parte, luând în considerație existența riscurilor, nu ne putem situa la celălaltă extremă afirmînd că deținem astfel posibilitatea anticipării tuturor evenimentelor excepționale.

Referindu-ne la nivel global, FMI a declarat că ultimul timp au crescut substanțial riscurile legate de economia mondială, principala cauză este considerată criza datoriilor cu care se confruntă unele țări din zona euro, în pofida măsurilor întreprinse de autorități privind reglementarea situației. FMI consideră că liderii țărilor din zona euro trebuie să acționeze mai rapid și mai decisiv împotriva crizei existente.

În Republica Moldova economia aterizează, scad exporturile în contextul crizei din zona euro, scade consumul intern drept consecință a reducerii volumului banilor remiși de emigranții Moldovei și toate acestea au ca efect apariția unor riscuri dezinflaționiste tot mai accentuate. Printre riscurile enunțate de BNM rămîn a fi criza datoriilor suverane din zona euro, precum și evoluția prețurilor la petrol și produsele alimentare pe piețele internaționale. Un alt risc moștenit din 2011 cînd cîteva raiduri de proporții au testat capacitatea instituțiilor moldovenești de a asigura protecția drepturilor de proprietate. Indicatorii de infraționalitate și criminalitate economică au crescut aproape cu o treime în 2011 și dinamica acestui fenomen continuă în 2012, unde la infrațiunile și crimele tradiționale săvîrșite de grupările criminale „clasice” se vor adăuga și cele ghidate de „gulerașele albe”. Alte două riscuri economice pentru 2012 le constituie înrăutățirea relațiilor cu partenerii CSI, precum și o schimbare a guvernului pe o cale cu totul alta decît în urma unor alegeri parlamentare, care contribuie la schimbări esențiale în politica economică cît și la amplificarea celorlalte riscuri.

Concluzie. Pentru a minimiza impactul riscurilor care planează asupra Republicii Moldova, considerăm că printre primii pași trebuie să ne ținim atenția asupra reformelor cu adevărat prioritare pentru a descătușa potențialul economic al națiunii, acestea fiind: reforma justiției; descentralizarea; reforma subvențiilor agricole; consolidarea controlului asupra finanțelor publice; reforma administrației publice centrale; reforma finanțării partidelor politice și reforma politicii de administrare a proprietății și întreprinderilor de stat.

Bibliografie:

1. Ignat Ion, Pohoăț Ion, *Economie politică*, ed. Economică, București, 2002.
2. Moldovanu Dumitru, *Curs de teorie economică*. ed. ARC, Chișinău, 2007.
3. Legea Republicii Moldova nr. 845 – XII din 28.02.1994 cu privire la antreprenariat și întreprinderi.